

Kiñe l'a wentru mongen domuche engu

Juan Amasa

1894

Nota preliminar: Esta es una historia de eventos sobrenaturales recolectada por Rodolfo Lenz en la zona de Collipulli, provincia de Malleco. El relator es Juan Amasa, local del área.

❖ Kiñe l'a wentru mongen domuche engu ❖ El muerto con la mujer viva ❖ The dead man and the living woman ❖

1. Məlei kiñe putun; feimeu təvichi went'u amualu tveichi putunmu. Niérkei üñam.
—Peuayu, pirkevi ñi üñam; peuayu tai pun; yelaqen yaqel, mətewe ɳüñilen. Koletuan təva; pepayaqeyu cheu t'aukeyu.
2. Veimeu amurkei putun-mu təvichi went'u; veimeu ɳołitujérkei, veimeu t'üñarjerkei , lai. Kimlan tañi lan tañi üñam.
3. “Yelaqel yaqel” ñi piteu am.

Veimeu mai yelvin yaqel kimnolu inche lan tañi üñam. Veimu mai amun larkelu ɳa ñi üñam. Duŋulpuvin mai:

—¿Məlepauimi am?

—Məlepan; məlepawielyen mai.

4. Veimeu yelvin yaqel, elupuvin kiñe pəchi chaλa-meu yaqel.

Yi ti went'u, apəmi tañi chaλa yaqel, ixkalu t'ukikavuiñ. Upan ilo kəlurpai tañi chaλa.

5. . —Məna ŋüñilavun, wedan mai, pi tañi üñam. Upan ilu mai; ŋətantuaimi mai tami üküla, pienu ñi qüñam.

6. Veimeu mai ŋətantun tañi üküla.

—¡Kuduayu mai!

—¡Kuduayu ka!

Kuduayu mai; pailam pram kənoui tañi üñam.

7. Prakintulei wenú. Veimu mai vei pirumei: “Mənalei ta t'aŋərén”

.

T'ipapan mu ta küyen vei pirumei: “T'ipapai küi” pirumei.

8. Veimu mai kaŋentuvin ka mai mafəlvuin. “Vemkeeli” pieneu mai tañi üñam, mətewe mai kut'ani ñi kadi”.

Nüpaniei tañi kadi tañi kúü meu tañi aλfenärke.

9. Veimu mai kaŋentuvin.

—Amoan mai ko-mu, pivin; mətewe mai wiywün. Intuchi ñi üküla.

—Amulayaimi, piveneu mai.

Veimeu mai ka ñønekønoviñ mai, ka vei pivin:

—Amoan mai ko-meu; mætewe wiywün. Intuchi ñi üküla, pivin.

10. Deumai intun ñi üküla.

—¿Mæchai mai üñomeaimi? pieneu.

—Amun mai ko-meu, pivin.

—¿Pouimi anta koi-meu? ramtueneu tañi üñam.

—Petu akulan, piviñ mai.

11. Doi ka mapun mai ramtueneu:

—¿Pouimi ta koi-meu? pieneu.

—Petu akulan, pivin.

Petu mai levə́n, ka ramtueneu:

—¿Pouimi am ta koi-meu? ka pieneu.

12. Feimai eña añküñmauevin ñi mæt'ümən; añküñmauenovielmu levə́n mai.

Añküñmauelavin tañi dujun; veimu mai levə́n. Inantukukeeneu mai.

13. Epe akulu ñi ñøtantu-meu epe mai nüpuveneu ñi üküla-meu. Rajin-meu t'anantukulu patun ñi epu kudəm-mu. Petu all-ü mapulele ñi ñøtantu nüaveneu mai.

Veimu mai kompantuchen.

14. Wünple pemeaqel ñi chaλa cheu tayu məlekemum.

Pepun mai tañi məlekemum. Anülekai mai tañi pəchi chaλa. Velekai tañi yaqel. Ilu tañi t'ukiλevuelam iürkenolu. Kəlur-paλeloam ñi chaλa irkenolu ḥa.

Veimu mai t'avontukun chaλa. Rüv nielai chem no rume tañi məlekemum; inche məten məlelum mai. Veimai pepun.

Trürn' emülwe Glosario Glossary